

חק לישראל – פרשת תצוה יום א'

תורה – שמות פרק כז'

(ב) ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליה שמן זית זך פתית למאור להעלות נר תמיד: (ב) ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליה שמן זית זך פתית למאור להעלות נר תמיד: (ב) ואת תפקד ית בני ישראל ויסבון לה משחא זיתא דכיא פתישא לאנהרא לאדלקא בויעניא תדירא:

(כא) באהל מועד מחוץ לפרכת אשר על העדת יערך אתו אהרן ובניו מערב עד בקר לפני יהוה חקת עולם לדרתם מאת בני ישראל: (כא) באהל מועד מחוץ לפרכת אשר על העדת יערך אתו אהרן ובניו מערב עד בקר לפני יהוה חקת עולם לדרתם מאת בני ישראל: (כא) במשכו ומנא מברא לפרכתא דעל סהדותא יסדר יתיה אהרן ובנוהי מרמשא עד צפרא קדם יי קים עלם לדריהון מו בני ישראל:

כח (א) ואתה הקרב אליה את אהרן אחיה ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו לי אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר בני אהרן: (א) ואתה הקרב אליה את אהרן אחיה ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו לי אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר בני אהרן: (א) ואת קרב לותה ית אהרן אחיה וית בנוהי עמיה מגו בני ישראל לשמשא קדמי אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר בני אהרן:

(ב) ועשית בגדי קדש לאהרן אחיה לכבוד ולתפארת: (ב) ועשית בגדי קדש לאהרן אחיה לכבוד ולתפארת: (ב) ותעבד לבושי קודשא לאהרן אחיה ליקר ולתשבחו:

(ג) ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאתיו רוח חכמה ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי: (ג) ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאתיו רוח חכמה ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי: (ג) ואת תמלל עם כל חכימי לבא דאשלמית עמיה רוח חכמתא ויעבדון ית לבושי אהרן לקדשו תיה לשמשא קדמי:

(ד) ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפוד ומעיל וכתנת תשבץ מענפת ואבנט ועשו בגדי קדש לאהרן אחיה ולבניו לכהנו לי: (ד) ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפוד ומעיל וכתנת תשבץ מענפת ואבנט ועשו בגדי קדש לאהרן אחיה ולבניו לכהנו לי: (ד) ואליו לבושיא די יעבדון חושנא ואפודא ומעילא וכתנתא מרמץא מענפתא והמנא ויעבדון לבושי קודשא לאהרן אחיה ולבנוהי לשמשא קדמי:

רש"י

(במדבר כח) עולת תמיד ואינה אלא מיום ליום. וכן במנחת חביתין נאמר (ויקרא ו) תמיד ואינה אלא מחציתה צקר ומחציתה צערב. אבל תמיד האמור בלחם הפנים משבת לשבת הוא:

(כא) מערב עד בקר – תן לה מדה שיהא דולקת מערב עד בקר. ושיערו חכמים חיי לוג ללילי טבת הארוכה וכן לכל הלילות ואם יותר אין צדך כלום:

(כ) ואתה תראה – זך. בלי שמרים כמו ששנינו במנחות (דף טז פ) מגרנו צראש הזית וכו': כחית – הזתים היה כותש במכתשת ואינו טוחנן צריחים כדי שלא יהא צו שמרים ואחר שהוליא טפה ראשונה מכניסין לריחים וטוחנן. והשמן השני פסול למנורה וכשר למנחות שנאמר כחית למאור ולא כחית למנחות: להעלות נר תמיד – מדליק עד שיהא שזהבת עולה מאלוה (שבת כא): תמיד – כל לילה ולילה קרוי תמיד כמו שאתה אומר

חק לישראל – פרשת תצוה יום א'

כמו נאמר (סס) ויאפוד לו צו והחשך הוא חגור שלמעלה הימנו והכתפות קבועות צו ועוד אומר לי לצי שיש רחיה שהוא מין לצבץ שתרגום יונתן ודוד חגור אפוד צל כרדוט צבוצ. ותרגום כמו כן מעילים כרדוטין צמעשה תמר אחות אבשלום (ש"צ יג) כי כן תלצבנה צנות המלך הכתולות מעילים: ומעיל – הוא כמין חלוק וכן הכתונת אלל שהכתונת סמוד לצבצרו ומעיל קרוי חלוק העליון: תשצז – עשוין משצלות לנוי והמשצלות הם כמין גומות העשויות בתכשיתי זהב למושצ קביעת אבנים טובות ומרגליות כמו שנאמר בצבני האפוד מוסצות משצלות זהב ובלע"ז קוראין אותו קשטוני"ש (קאסטען): מלנפת – כמין כיפת כובע שקורין קופי"א שהרי צמקום אחר קורא להם מגבעות ומתרגמין כובעין (עי' יומא כה): ואבנט – הוא חגורה על הכתונת והאפוד חגורה על המעיל כמו שמלינו צסדר לציצתן ויתן עליו את הכתנת ויחגור אותו באבנט וילבצ אותו את המעיל ויתן עליו את האפוד: צגדי קדש – מתרומה המקודשת לשמי יעשו אותם:

(א) ואתה הקרב אליך – לאחר שתגמר מלכת המשכן:
 (ג) להקשו לכהנו לי – להקשו להכניסו צכהונה ע"י הצגדים שיהא כהן לי ולשון כהונה שירות הוא שנטדיא"ה צלע"ז (הייליגקייט):
 (ד) חשן – תכשיט כנגד הלצ: ואפוד – לל שמעתי (שהוא לצבץ) ולל מלאתי צצרייתת פי' הצניתו. ולצי אומר לי שהוא חגור לו מאחוריו רחצו כרוחצ גצ איש כמין סינר שקורין פורלני"ט (פורץ) שחוגרות השרות כשרוכצות על הסוסים. כך מעשהו מלמטה שנא' (ש"צ ו) ודוד חגור אפוד צל למדנו שהאפוד חגורה היא. וא"ל לו' שאין צו אלל חגורה לצדה שהרי נאמר (ויקרא ח) ויתן עליו את האפוד ואח"כ ויחגור אותו צחשצ האפוד ותרגום אונקלוס צהמין אפודל למדנו שהחשצ הוא החגור והאפוד שם תכשיט לצדו וא"ל לומר שעל שם שתי הכתפות צצו הוא קרוי אפוד שהרי נאמר שתי כתפות האפוד למדנו שהאפוד שם לצד והכתפות שם לצד והחשצ שם לצד לכך אני אומר שעל שם הסינר של מטה קרוי אפוד ע"ש שאופדו ומקשטו צו

נביא – יחזקאל פרק מג' י'–טו'

(י) אתה בן אדם הגד את בית ישראל את הבית ויפלמו מעונותיהם ומדרו את תכנית: (י) את בר אדם הוי ית בית ישראל ית ביתא ויתכנעון מחוביהון וימשחון ית טקוטיה:
 (יא) ואם נכלמו מכל אשר עשו צורת הבית ותכונתו ומוצאיו ומובאיו וכל צורתו ואת כל חקתיו וכל צורתו (צורתיו) וכל תורתו (תורתיו) הודע אותם וכתב לעיניהם וישמרו את כל צורתו ואת כל חקתיו ועשו אותם: (יא) ואם יתכנעון מכל דעברו במחזיהון צורת ביתא וטקוטיה ומפקנהי ומעלנוהי וכל צורתה וית כל גזירתה וכל צורתה וכל דחזי ליה הודע יתהון וכתוב לעיניהון ויטרון ית כל צורתה וית כל גזירתה ויעברון יתהון:
 (יב) זאת תורת הבית על ראש ההר כל גבלו סביב סביב קדש קדשים הגה זאת תורת הבית: (יב) דא אוריתא דביתא על ריש טורא כל תחומה סחור סחור קודש קודשיא דא דא אוריתא דביתא:
 (יג) ואלה מידות המזבח באמות אמה וטפח וחק האמה ואמה רחב וגבולה אל שפתה סביב זרת האחד וזה גב המזבח: (יג) ואלין משחת מדבחא באמיא באמתא דהיא אמה ופשך ותשויתא אמתא ואמתא פותיא וגדנפא מקף לה על ספתה סחור סחור זירתא דרא ודין טקוס מדבחא:

חק לישראל – פרשת תצוה יום א'

(יד) וּמִחֵיק הָאָרֶץ עַד הָעֶזְרָה הַתְּחִתּוֹנָה שְׁתֵּים אֲמוֹת וְרַחֵב אֲמָה אַחַת וּמִהָעֶזְרָה הַקְּטָנָה עַד הָעֶזְרָה הַגְּדוֹלָה אַרְבַּע אֲמוֹת וְרַחֵב הָאֲמָה: (יד) ומתשוית ארעא עד מסמתא ארעייתא תרתין אמין ופתיא אמתא חדא ומסתמא זערתא עד מסמתא רבתא ארבע אמין ופתיא אמתא:

(טו) וְהֵרָאֵל אַרְבַּע אֲמוֹת וּמִהָאֲרָאֵל {וּמִהָאֲרִיאֵל} וְלִמְעֵלָה הַקְּרָנוֹת אַרְבַּע: (טו) ומדבחה ארבע אמין ומדבחה ולעלא קרנתא ארבע:

רס"י

מדדו זרת לכל רוח הרי אמה על אמה. וזה גב המזבח – ובאמה זו היה נמדד גב מזבח הזהב אמה ארכו ואמה רחבו רבוע כך מפורש בעירובין ובמנחות (דף ט"ז) מפורש יותר לפי החשבון חיק האמה בגובהה עלה אמה ואמה רחב כנסה כניסת הסובב אמה בת חמשה אצל עלייתו ששנינו עלה ה' וכנס אמה אינו באמה בת חמשה. וגבולה אל שפתה – הקרנות זין לרחבן זין לגבהן באמה בת חמשה:

(יז) ומחיק הארץ – מן היסוד מקרקע הארץ. עד העזרה התחתונה – עד גב מלבן הראשון. שתיים אמות – ולא היה כן בבית עולמים ששם שנינו מציא מלבן של ל"ב על ל"ב וגובהו אמה וכאן גובהו שתיים. ורחב אמה אחת – כשהניח מלבן השני עליו היה מלבן השני שלשים על שלשים נמצא כניסה לו סביב סביב רחב אמה והוא היסוד הרי עלה שתיים וכנס אמה והוא היסוד י"ת עזרה מסמתא לשון רכפה שהיה ממלא את המלבן חלוקי אבנים מזפת וסיד וקוניא וממחה ושופך ומחליקו למעלה והרי הוא כמין רכפה. ומהעזרה הקטנה עד העזרה הגדולה ארבע אמות – מנג מלבן התחתון עד גג מלבן שעליו ארבע אמות גובה. ורחב האמה – הוא כניסת הסובב עלה ארבעה וכנס אמה זה סובב והתחתון קורא קטנה לפי שאין גובהו אלא שתי והעליון גובהו ארבע:

(טו) וההרצל – הוא גובה גג המזבח מן הסובב ולמעלה ובבית עולמים לא היה אלא שלש וי"ת אף הוא ומדבחה ארבע אמין:

(י) אתה צן אדם הגד את בית ישראל את הבית וכלמו מעונותיהם, בהראותי למו חסדי שאיני מואסם בעונם, מלאתי. ומדדו את תכנית – ומדדו על ידיך שאתה מורה את תוכן חשבון הבנין:

(יא) ואם נכלמו – שיתציישו ויכבשו פניהם מכל אשר עשו אז הודע אותם את מה שאני עתיד לעשות להם. אורת הבית – וגבול הבנין היאך הוא מלפניו ועד אחריו סדורים לארבע רוחותיו. ותכונתו – חשבון תאיו ולשכותיו. וכל לורותיו – כרובים ותמור' ואילי' ואילמים, מלאתי. וכל לורותיו – בתרא לא פורש. וישמרו – ילמדו ענייני המדות מפיד שידעו לעשותם לעת קץ, מלאתי, ראויה היתה ביאה שנייה של עזרא כביאה ראשונה של יהושע לבא בזרוע וצנס כדדרשינן עד יעצור ובנין זה מאז היה ראוי להם כשעלו מן הגולה לגאולת עולם אלא שגר' החטא שלא הית' תשובתם האוגנת על מנת שלא לחטוא ויאלו ברשות כורש ובנו לעמנו ויש אומרים בצבל נכשלו בצנכריות:

(יג) ואלה מדות המזבח – שמפרש למטה ארבע עשרה אורך בארבע עשרה רחב. באמות אמה אמה וטופח – באמה בת ששה שהיא אמה וטופח באמה בת חמשה. וחיק האמה – אצל היסוד שלא נמדד באמה של חול שהיא בת ה' חיק לשון חיקויו קביעות והיא היסוד האמה אמת חול ולא אמה וטופח שהיא אמה בת ששה וכן שנינו במנחות שהיסוד והסובב והקרנות נמדדין באמה בת חמשה. וחיק האמה – זה היסוד. ואמה רוחב – זה הסובב. וגבולה אל שפתה סביב זרת האחד – אלו הקרנות זרת אחד מאמלעיתו

חק לישראל – פרשת תצוה יום א'

כתובים – משלי פרק יז' כב'-כז'

- (כב) לֵב שֹמֵחַ יֵיטֵב גְּהָה וְרוּחַ נִכְאָה תִיַבֵּשׁ גְּרָם: (כב) לבא חדיא משפיר גופא ורוחא רכיכתא מיבשא גרמא:
 (כג) שִׁחַד מַחִיק רְשָׁע יִקַּח לְהַטּוֹת אֲרָחוֹת מִשְׁפָּט: (כג) שוחדא מן עובא יסב רשיעא למצלי ארחא דינא:
 (כד) אֵת פְּנֵי מִבִּין חֲכָמָה וְעֵינֵי כְסִיל בְּקֶצֶה אֲרָץ: (כד) אפוי דסוכלתנא חדין בחכמתא ועינוי דסכלא בעומקא דארעא:
 (כה) פֶּעַס לְאָבִיו בֶּן כְּסִיל וּמְמַר לְיֹולְדָתּוֹ: (כה) ברא סכלא מכביד אבוי וממרמיד לאמיה:
 (כו) גַּם עֲנוּשׁ לְצַדִּיק לֹא טוֹב לְהַכּוֹת נְדִיבִים עַל יִשְׂרָאֵל: (כו) למתך לצדיקא לא שפיר אף לא לממחי צדיקא דאמרין תריעותא:
 (כז) חוֹשֶׁךְ אֲמַרְיוֹ יוֹדֵעַ דַּעַת וְקָר {יְקָר רוּחַ} אִישׁ תְּבוּנָה: (כז) דחשך מלוי ידיע ידיעתא ודמכיכא רוחיה גברא דמתבין:

רש"י

- (כב) כעס לאציו בן כסיל – כגון ירבעם כעס הוא להקצ"ה. וממר ליוולדתו – לכנסת ישראל שהחטיא אוחס:
 (כג) גם ענוש לצדיק לא טוב – לא אמר הקצ"ה למחות שם ישראל מעל הארץ כי לא טוב בעיניו לענוש כולם. להכות נדיבים עלי יושר – להכות הטובים שבהם שהיו נדיבים עלי יושר שנאמר והשארתי בישראל שבעת אלפים כל הזרכים אשר לא כרעו לבעל (מלכים א' יט). נדיבים עלי יושר – דוגמת האמור במקום אחר ונדיב נדיבות יעז והוא על נדיבות יקום (ישעיה לז) נמלא נדיב על נדיבות:
 (כד) חושך אמריו – מי שהוא יודע דעת אינו מרבה בדברים. יקר רוח – מונע דברים אף תבונה:
 (כה) לב שמח ייטיב גהה – כשהאדם שמח בחלקו פניו מאירין:
 (כג) שחד מחיק רשע יקח – הקצ"ה מקבל דברי הכנעה ופיוס מחק הרשעי' כלומר בסתר בינו לבינס. להטות ארחות משפט – להפוך דינו מרעה לטובה:
 (כד) את פני מבין חכמה – החכמה לפני מבין הוא. ועיני כסיל בקצה ארץ – לומר אין החכמה מלויה לפני כי רחוקה היא ממני איך אוכל לשנות סדר נזיקין שהוא ל' פרקים מסכת כלים ל' פרקים מסכת שבת כ"ד פרקים, אבל לחכם הוא דבר קל היום שונה שני פרקים ומחר שנים ואומר כך עשו אותן שהיו לפני מעולם:
 (כז) חושך אמריו – מי שהוא יודע דעת אינו מרבה בדברים. יקר רוח – מונע דברים אף תבונה:

משנה – דמאי פרק ג'

(א) מאכילין את העניים דמאי, ואת האכסניא דמאי. רבן גמליאל היה מאכיל את פועליו דמאי. גבאי צדקה, בית שמיאי אומרים, נותנין את המעשר לשאינו מעשר, ואת שאינו מעשר למעשר. נמצאו כל האדם אוכלין מתקן. וחכמים אומרים, גובין סתם ומחלקין סתם, והרופצה לתקן יתקן:

חק לישראל – פרשת תצוה יום א'

לו ביותר מכדי מעשרותיו ונמלאו כל האדם אוכלים מתוקן. וזית שמאי לטעמייהו לאמרי אין מאכילין את העניים דמאי: והרובה לתקן יתקן – שלא הותר הדמאי לעניים אלא כשאוכלין אכילה אחת אכל בעל הבית, אבל הפירות שבאו לידם חייבים הם לעשרן דמאי, דיקא נמי דקתני מאכילין את העניים דמאי ולא תני העניים אוכלין דמאי, כך כתב הרמב"ם:

רע"ב – (א) מאכילין את העניים דמאי – אפילו הן חברים, וכריך להודיען, והרובה לעשרן יעשרן: ואת האכסניא – חיל של מלך ישראל העובר ממקום למקום ומוטל על בני המקום לפרנסם מאכילין אותם דמאי, בזמן שהיא עוברת, אבל אם לנו סם בלילה חייבין לתקן: רבן גמליאל היה מאכיל את פועלו דמאי – עניים היו. ואין הלכה כרבן גמליאל, לכיון דחייב בזמנוותיהן, נמלא פורע את חובו בדמאי: ואת שאינו מעושר למעשר – ונתנין

(ב) הרוצה לחזם עלי ירק להקל ממשאו, לא ישליך עד שיעשר. הלוכה ירק מן השוק ונמלך להחזיר, לא יחזיר עד שיעשר, שאינו מחדש אלא מנין. היה עומד ולוקח וראה טען אחר יפה ממנו, מתר להחזיר, מפני שלא משך: **רע"ב** – (ג) לחזם – לכרות ולחתך ואין לו דומה במשנה: להקל ממשאו – שלא יכבד עליו: לא ישליך עד שיעשר – שמא ימאס עם הארץ ויאכל אותם כשאינם מתוקנים, ונמלא נתן מכשול. והני מילי בירק הנאגד דאי בשלא נאגד אכתי לא אחייב במעשר: הלוכה ירק מן השוק – ונטל אגודות ירק בידו שסומתן ידועה כך וכך אגודות בפרוטה, ולאחר שנטלן נמלך עליהן להחזירן למוכר:

(ג) המוציא פרות בהדרגה ונטלן לאכלן, ונמלך להצניע, לא יצניע עד שיעשר. ואם מתחלה נטלן בשביל שלא יאבדו, פטור. כל דבר שאין אדם רשאי למכרו דמאי, לא ישלח לחברו דמאי. רבי יוסי מתיר בודאי, ובבלבד שיודיענו:

דקה, אבל שולח לו בגסה כיון שרשאי למוכרו בגסה: רבי יוסי מתיר בודאי – לשלוח לחברו ודאי אפילו דקה: ובלבד שיודיענו – ומודה ר' יוסי שבדמאי אסור דקה. ואין הלכה כר' יוסי:

רע"ב – (ג) לא יצניע עד שיעשר – לאסור להוציא מידו דבר שאינו מתוקן: שלא יאבדו – ולא נתכוין לזכות בהן: שאין אדם רשאי למכרו דמאי – כגון במדה דקה לאמרינן בפרקין דלעיל: לא ישלח לחבירו דמאי –

(ד) המוליק חטים לטוחן פותי או לטוחן עם הארץ, בחזקתן למעשרות ולשביעית. לטוחן נכרי, דמאי. המפקיד פרותיו אצל הפותי או אצל עם הארץ, בחזקתן למעשרות ולשביעית. אצל הנכרי, בפרותיו. רבי שמעון אומר, דמאי:

להחליף. ולבתר לאשכחו יונה בראש הר גריזים לכותים שהיו עובדים אותה, כותי הרי הוא כנכרי: אלא הנכרי כפירותיו – ופירות של נכרי פטורים מן המעשר, ורישא מפני שדרך בני אדם להוליד קופות רבות של חטים

רע"ב – (ד) לטוחן כותי – לכותי שטוחן התבואה: הרי הן בחזקתן – ללא חשידי שמא החליפו אלו המתוקנים, באתרים שאינן מתוקנים: לטוחן נכרי דמאי – דנכרי חשוד

חק לישראל – פרשת תצוה יום א'

נתחלפו צבית הנכרי צפירות של ישראל אחר, שכסם שישראל זה הפקיד פירותיו זיד הנכרי, כך יש לחוש שמא ישראל אחר מן החשודים על המעשרות, הפקיד גם כן זידו, ונתחלפו אלו באלו. ואין הלכה כרבי שמעון:

(ה) הנותן לפנדקית, מעשר את שהוא נותן לה, ואת שהוא נוטל ממנה, מפני שחשודה לחלף. אמר רבי יוסי, אין אנו אחראין לרמאין, אינו מעשר אלא מה שהוא נוטל ממנה בלבד:

שלו הקר והגרוע: אין אנו אחראין לרמאים – כלומר, אין אחריות הרמאים עלינו לשומרם שלא יאכלו דבר שאינו מעושר לפיכך אינו מעושר מה שהוא נותן לה, ואם תקחנו הפונדקית לעלמה ותאכלנו כשאינו מתוקן אין לחצר מזה כלום, ואינו מעושר אלא מה שהוא נוטל בלבד, ור' יוסי סבר, לגזול היא מתכוונת, ואין הלכה כר' יוסי:

(ו) הנותן לחמותו, מעשר את שהוא נותן לה, ואת שהוא נוטל ממנה, מפני שהיא חשודה לחלף את המתקלקל. אמר רבי יהודה, רוצה היא בתקנת בתה ובושה ממתנה. מודה רבי יהודה בנותן לחמותו שביעית, שאינה חשודה (להחליף) להאכיל את בתה שביעית:

לחמותו שביעית – צנות לה לאפות ולבשל בשנה השביעית: שאינה חשודה להאכיל את בתה שביעית – דחמירא להו שביעית ואפילו אם יתקלקל לא תחליפנו צפירות שביעית. והלכה כרבי יהודה:

ולנהיחן אכל הטוחן, חיישין שמא נתחלפה קופה זו בקופות אחרות של ישראל שהן דמאי, אכל פירות ליכא למימר שמא החליפן צפירות של ישראל, אלא שמא החליפן הנכרי צפירותיו, לפיכך הרי הן כפירותיו של נכרי. ורבי שמעון סבר דאף צפירות חיישין שמא

רע"ב – (ה) לפונדקית – שומרת הפונדק, והולכי דרכים מתאכסנים אצלה: מעושר את שהוא נותן לה – לאין חצר מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן: ואת שהוא נוטל ממנה – לאף על גב דעם הארץ אינו חשוד להחליף כדאמרן לעיל, הפונדקית חשודה להחליף שהיא מתכוונת לטובה ונותנת משלה שהוא יותר יפה לחצר, ואומרת בלבה ראוי שאאכיל משלי שהוא חס ויפה לחצר, ואני אטול את

רע"ב – (ו) המתקלקל – פת או תבשיל שנתקלקל: אמר רבי יהודה – צירושלמי מפרש דקמייחא נמי מלתיה דרבי יהודה היא והכי קאמר מפני שהיא חשודה להחליף את המתקלקל דרבי רבי יהודה, שרבי יהודה אומר רוצה היא בתקנת בתה וכו': צנות

גמרא – ברכות דף יב' ע"א

אמר רבה בר חיננא סבא משמיה דרב כל שלא אמר אמת ויצויב שחרית ואמת ואמונה ערבית לא יצא ידי חובתו שנאמר להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות: ואמר רבה בר חיננא [סבא] משמיה דרב המתפלל כשהוא כורע כורע בברוך וכשהוא זוקף זוקף בשם אמר שמואל מאי טעמא דרב דכתיב ה' זוקף כפופים מיתיבי מפני שמי נחת הוא מי כתיב בשמי

חק לישראל – פרשת תצוה יום א'

מפני שמי כתיב אמר ליה שמואל לחייא בר רב בר אוריאן תא ואימא לך מלתא מעלייתא דאמר אבוך הכי אמר אבוך כשהוא כורע כורע בברוך כשהוא זוקף זוקף בשם רב ששת כי כרע כרע כחזרא כי קא זקיף זקיף כחוייא: ואמר רבה בר חיננא סבא משמיה דרב כל השנה כולה אדם מתפלל האל הקדוש מלך אוהב צדקה ומשפט חוץ מעשרה ימים שבין ראש השנה ויום הכפורים שמתפלל המלך הקדוש והמלך המשפט ורבי אלעזר אמר אפילו אמר האל הקדוש יצא שנאמר ויגבה ה' צבאות במשפט והאל הקדוש נקדש בצדקה אימתי ויגבה ה' צבאות במשפט אלו עשרה ימים שמראש השנה ועד יום הכפורים וקאמר האל הקדוש מאי הוה עלה אמר רב יוסף האל הקדוש ומלך אוהב צדקה ומשפט רבה אמר המלך הקדוש והמלך המשפט והלכתא כרבה:

רש"י על הגמרא

נחת – לשון הכנעה: כחזרא – שצט ציך אדם, וחוצטו כלפי מטה צבת אחת: זקיף כחוייא – צנחת, רחשו תחלה ואחר כך גופו, שלא תראה כריעתו עליו כמשוי: כחוייא – כנחש הזה, כשהוא זוקף עלמו מגדיה הרחש תחלה וזוקף מעט מעט: המלך הקדוש – לפי שצמיס הללו הוא מראה מלכותו לשפוט את העולם: המלך המשפט – כמו מלך המשפט, כמו נושאי הארון הצרית (יהושע ג') כמו ארון הצרית, וכן המסגרות המכונות (מלכים ב' ט"ז) שהוא כמו מסגרות המכונות, וכן העמק הפגרים (ירמיהו ל"א) כמו עמק הפגרים:

כל מי – שלא אמר צרכת אמת וליכי כמו שתקונה וכן אמת ואמונה צערצית לא ילא: שנאמר להגיד צדקה חסדך – וצרכת אמת וליכי כולה על חסד שעשה עם אבותינו היא, שהוליאם ממלכים וצקע להם הים והעצירים, וצרכת אמת ואמונה מדבר זה אף על העחידות, שאנו מצפים שיקיים לנו הצטחתו ואמונתו לגאלנו מיד מלכים ומיד עריליס ולקום נפשנו צחיים, ולהדריכנו על צמות אויבנו, כל אלה הנסים התדירים תמיד: כשהוא כורע – בצבות ובהולאה, כורע בצרוך וזוקף את עלמו כשהוא מזכיר את השם, על שם ה' זוקף כפופים (תהלים קמ"ו):

זוהר – תצוה דף קעט' ע"ב

ואתה תצוה את בני ישראל וגו'. (שמות כז) ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך וגו'. אמר רבי חייא, מאי שנא הכא מבכל אתר, דכתיב ואתה הקרב אליך ואתה תדבר אל כל חכמי לב. ואתה תצוה את בני ישראל. (שמות ל) ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור. אלא כללא ברזא עלאה איהו, לאכללא שכינתא בהדיה:

אמר רבי יצחק, נהורא עלאה, ונהורא תתאה פליל פחדא, אקרי ואתה. כמה דאת אמר (נחמיה ט) ואתה מחיה את כלם. ועל דא לא פתיב, והקרבת את אהרן אחיך. וצוית את בני ישראל. ודברת אל כל חכמי לב. בגין

חק לישראל – פרשת תצוה יום א'

דַּהּהוּא זְמַנָּא שְׂרִיא שְׁמִשָּׂא בְּסִיחָרָא, וְאַשְׁתַּתַּף בְּלֹא פְחָדָא, לְשְׂרִיא עַל אוּמְנֵינֵיהּ דְּעוּבְרָא. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מִהֶבְאָא, (שְׁמוֹת ל"ו) אֲשֶׁר נָתַן יי חֲכָמָה וּתְבוּנָה בְּהִמָּה:

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר מִהֶבְאָא, וְאַתָּה תְּדַבֵּר אֶל כָּל חֲכָמֵי לֵב אֲשֶׁר מִלְּאֲתֵיךְ רוּחַ חֲכָמָה. אֲשֶׁר מִלְּאֲתֵיךְ מִבְּעֵי לֵיהּ. אֶלָּא אֲשֶׁר מִלְּאֲתֵיךְ, לְהֵוּא לְבָא, מִלְּאֲתֵיךְ רוּחַ חֲכָמָה. בְּמָה דָּאֵת אָמַר (יִשְׁעִיהּ י"א) וְנָחָה עָלֶיךָ רוּחַ יי רוּחַ חֲכָמָה וְגו' וְעַל דָּא אֶצְטְרִיךְ אֲשֶׁר מִלְּאֲתֵיךְ רוּחַ חֲכָמָה, דְּשְׂרִיא שְׁמִשָּׂא בְּסִיחָרָא בְּאַשְׁלָמוּתָא דְּכָלָא, וְעַל דָּא אֲתַרְשִׁים כָּלָא בְּכָל אֲתַר. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אִי הָכִי הָנִי וְאַתָּה וְאַתָּה, הִיאךְ מִתְּיַשְׁבֵּן בְּקַרְאֵי, אָמַר לֵיהּ, כְּלָהוּ מִתְּיַשְׁבֵּן נִינְהוּ. וְאַתָּה הֶקְרַב אֲלֵיךְ:

לְיַחְדָּא בְּהַדְיָה, וּלְקַרְבָּא בְּהַדְיָה, רְזָא דְשְׁמָא קְדִישָׁא כְּדָקָא יְאוּת. וְאַתָּה תְּדַבֵּר אֶל כָּל חֲכָמֵי לֵב. בְּגִין דְּכָלְהוּ לָא אֲתִיין לְמַעַבְדַּ עֲבִידְתָּא, עַד דְּרוּחַ קְדָשָׁא מִמְלָלָא בְּגוּוֹיֵיהוּ, וְלַחֲשׁ לֹון בְּלַחֲשֵׁי, וּכְדִין עֲבָדֵי עֲבִידְתָּא:

הלכה – הרמב"ם הלכות קריאת שמע פרק ג'

(ו) צוואת האדם וצוואת כלבים וחזירין בזמן שיש בתוכן עורות וכל צואה שריחה רע כגון אלו אסור לקרות קריאת שמע כנגדן וכן כנגד מי רגלים של אדם אבל מי רגלים של בהמה קורין כנגדן קטן שאינו יכול לאכול כזית דגן בכדי שיאכל הגדול כשלשה ביצי דגן אין מרחיקין לא מצוואתו ולא ממני רגליו:

(ז) היתה צואה יבשה כחרש אסור לקרות כנגדה ואם היתה יבשה יותר מחרש עד שאם זרקה תתפרך הרי היא כעפר ומותר לקרות כנגדה מי רגלים שנבלעו בקרקע אם היו מרטיבין היד אסור לקרות כנגדן ואם לאו מותר:

(ח) כמה ירחיק אדם מצוואה וממני רגלים ואחר כך יקרא ארבע אמות במה דברים אמורים בזמן שהם מלאחוריו או מצדיו אבל אם היו כנגד פניו מרחיק מהן עד שלא יראה אותן ואחר כך יקרא:

לע"נ

זאב חיים בן שרה, משה דוד בן סוזנה מלכה, גד גבריאל בן סוזן, סוזנה מלכה
בת שמחה, דניאלה פורטונה בת רחל, צדיקה בת שרה ז"ל